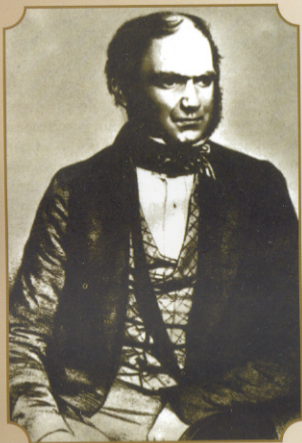

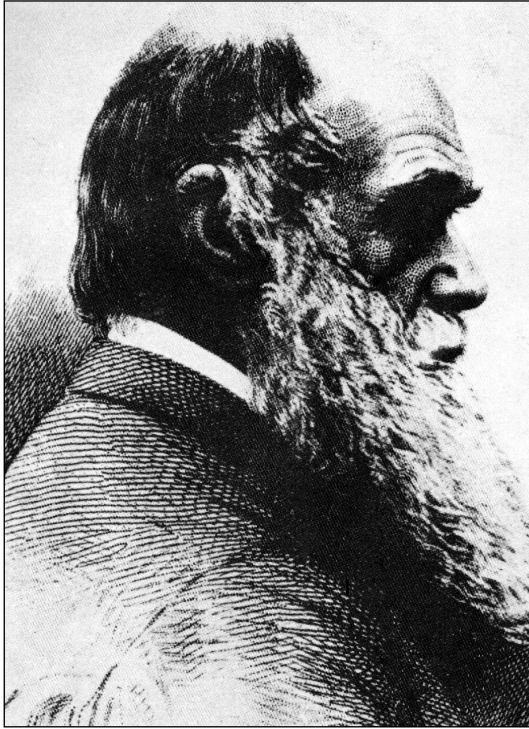
Charles Darwin

Môj život

Vydavateľstvo
Spolku slovenských spisovateľov

Char. Darwin

Charles Darwin

Môj život

Vydavateľstvo
Spolku slovenských spisovateľov

Translation © 2006 by František Litecký
Cover design © 2006 by Anna Chovanová
Slovak edition © 2006 by Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov,
spol. s r. o., Bratislava
e-mail: vsoss@stonline.sk
<http://www.vsss.sk>

Realizované s finančnou podporou
Ministerstva kultúry Slovenskej republiky

VYDAVATEĽSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV
spol. s r. o.

Z anglického originálu Charles Darwin: My life, ktorý vyšiel v Oxford
University Press v roku 1912, preložil František Litecký
Zodpovedná redaktorka Mária Hulmanová
Odborná poradkyňa Zuzana Minichová
Obálku s použitím dobového portrétu autora
graficky spracovala Anna Chovanová
Sadzba Anna Chovanová
Tlač Kysucká tlačiareň – Milan Vakula
Prvé vydanie
Printed in Slovakia
ISBN 80-8061-260-9

Úvod

Istý nemecký vydavateľ ma požiadal o vykreslenie vývoja môjho ducha a charakteru a o niekoľko poznámok z môjho života. Tu mi napadlo, že by ma tento pokus pobavil a že by možno zaujal i moje deti alebo potom ich deti. Sám najlepšie viem, ako nesmierne by ma zaujala aj tá najkratšia, hoci aj nudná, črta z pamätí môjho deda, v ktorej by som sa dozvedel, ako premýšľal, čo robil a ako robil. Pokúsil som sa teda vykresliť sám seba, akoby som bol už mŕtvy a díval sa na svoj život z druhého sveta. Nerobilo mi to problémy, pretože život mám už takmer za sebou. So štýlom rozprávania som si vôbec nelámал hlavu.

Na školách (1809 – 1831)

*Dom v Shrewsbury, kde sa Darwin narodil
a kde prežil detstvo*

Narodil som sa 12. februára 1809 v Shrewsbury. Moje najranejšie spomienky siahajú len do čias, keď som mal niečo viac ako štyri roky. Vtedy sme sa šli kúpať do mora blízko Abergele. Nie príliš jasne si vybavujem niektoré príhody a miesta.

Moja matka zomrela v júli roku 1817, keď som mal niečo vyššie osem rokov, a je čudné, že si ju pamätám v čiernych zamatových šatách takmer iba na smrteľnom lôžku vedľa šijacieho stroja čudnej konštrukcie. Na jar tohto roku ma poslali do školy v Shrewsbury, kde som zostal rok. Vraj som sa učil omnoho pomalšie než moja mladšia sestra Catherine a sám si spomínam, že som bol nadmieru roztopašný.

V čase, keď som chodil do tejto školy, priaznivo sa rozvíjala moja náklonnosť k prírodným vedám, najmä k zberu prírodnín. Pokúšal

som sa spoznávať rastliny podľa mien a zbieral som všetko možné: mušle, pečate, známky, mince a nerasty. Zberateľská vášeň, ktorá vedie človeka k tomu, aby sa stal prírodopiscom-systematikom, virtuózom alebo lakomcom, bola u mňa veľmi silne vyvinutá a bola zrejme vrodená, napriek tomu, že sa neprejavovala u žiadnej zo sestier ani u brata.

Jedna príhoda z tohto roku sa mi veľmi pevne vryla do pamäti. Domnievam sa, že sa tak stalo pre výčitky svedomia, ktoré ma potom veľmi trápili. Je zaujímavá preto, že ukazuje, ako som sa už v tomto veku zaujímal o premenlivosť rastlín. Povedal som inému malému chlapcovi (bol to myslím Leighton, neskorší slávny lichenológ a botanik), že dokážem vypestovať rôzne sfarbené prvosienky tak, že ich zalievam určitými sfarbenými tekutinami, čo bol samozrejme úplný výmysel a nikdy som sa o to ani nepokúsil. Mal by som sa tu tiež priznať, že som si ako malý chlapec rád úmyselne vymýšľal, aby som upútal pozornosť. Raz som napríklad nazbieral veľmi vzácne ovocie z otcových stromov a ukryl som ho v kroví. Potom som, celý zadychčaný, bežal rozhlásiť, že som objavil hľbu nakradnutého ovocia.

Keď som začal chodiť do školy, bol som asi veľmi prostoduchý. Jeden chlapec, volal sa Garnett, ma jedného dňa vzal k predavačovi cukrovíniek, kúpil si sladkosti, a nezaplatil, pretože mal u neho úver. Keď sme vyšli, spýtal som sa ho, prečo neplatil, a on pohotovo odpovedal: „Vari nevieš, že môj strýko odkázal mestu veľký majetok, avšak s tou podmienkou, že každý obchodník dá zadarmo čokoľvek každému, kto má na hlave jeho starý klobúk a otočí ním týmto spôsobom?“

A potom mi ukázal, ako sa klobúkom musí otočiť. Neskôr šiel do

iného obchodu, kde mal tiež úver, a požiadal o nejakú vec, pričom otočil klobúkom patričným spôsobom. Samozrejme, že vec dostal zadarmo. Keď sme vyšli, riekol: „Ak chceš, môžeš ísť k predavačovi cukroviniek sám.“ (Ako si len presne pamätám na to miesto!) „Požičiam ti svoj klobúk, a ak ním správne otočíš, dostaneš všetko, čo budeš chcieť.“

Túto šľachetnú ponuku som prijal s radosťou, vošiel som do obchodu a požiadal o koláč, pričom som točil klobúkom. S koláčom v ruke som sa zvrtol, že odídem, keď tu predavač za mnou vybehol, takže som koláč pustil a ozlomkrky utekal, ohromený výbuchmi smiechu, ktorými ma privítal môj falošný priateľ Garnett.

Na svoju chválu musím povedať, že som bol citlivý chlapec. Za to však úplne vďačím výchove a príkladu svojich sestier. Skutočne neviem, či je ľudskosť (humanita) vlastnosť prirodzená alebo dedičná. Rád som napríklad zbieral vajcia, ale nikdy som z hniezda nevzal viac než jeden kus, len raz som vybral všetky – nie pre ich hodnotu, ale aby som sa predviedol.

Veľmi rád som chytal ryby na udicu. Bol by som, sledujúc plavčík, na brehu rieky alebo rybníka presedel hodiny. Keď mi povedali, že červy môžem slanou vodou zahubiť, nikdy som už na háčik nenabodol živého červa, akokoľvek som si tým veľmi pravdepodobne znížil šance na úspech.

Raz, keď som bol ešte celkom malý a chodil som do ľudovej školy – alebo to možno bolo ešte skôr –, som bol surový. Zbil som šteňa. Myslím, že iba pre príjemný pocit vlastnej sily. Údery, ktoré šteňa utŕžilo, iste neboli veľmi silné, pretože psík nevytl. Som si tým istý, pretože to bolo blízko nášho domu. Za tento čin ma veľmi hrýzlo svedomie. To je zjavné z toho, že dodnes si presne pamätám mies-